

Samen met de Bezetter

Column 4 – 2023

Tsjalling Buwalda

Na 4 en 5 mei 1945

NSB, Collaboratie, Moffenmeid, SS, Verraad.

Verschillende termen. Verschillende mate waarin een deel van de Nederlanders in de oorlog meewerkte met de Bezetter.

Verschillende mate ook, waarin na de oorlog daarmee werd afgerekend en wat de gevolgen daarvan zijn tot nu toe, bijna 80 jaar na de bevrijding.

De IJsselbrug bij Kampen werd in 1940 en in 1945 opgeblazen

De drie letters, NSB, brengen altijd iets bij mij te weeg. Een gevoel van onbehagen, weezin, angst, afkeer. Dat zal altijd zo blijven.

Mijn vader 'zat in het verzet' zoals dat heet, in Kampen. De laatste winter van 1944/45 zat hij ondergedoken bij ons thuis. 's Avonds moest iedereen om 8 uur binnen zijn. Maar het was om 5 uur vaak al donker. Soms hield mijn vader het in huis niet langer uit en liep dan even een blokje om. Dicht tegen de huizen, met een vals persoonsbewijs en in vermomming. Dan was ik bang.

Schuin tegenover ons woonde een NSB-er. Dat wist iedereen. Dan reed er weer eens een 'gewone' auto bij meneer Kwakkel voor. (niemand had toen een auto, en als je een auto zag, had die een gascilinder op het dak). Aan de auto hingen hazen en fazanten met hun prachtige kleuren. Er zat bloed aan. Weldoorvoede Duitse officieren stapten uit met hun geweren. Met hun geschoten wild liepen ze met Kwakkel z'n huis binnen, om daar wat te drinken. Drank genoeg, want Kwakkel werkte bij de firma Siebrand, een bekende wijnhandelaar in Kampen in die jaren. 'Dikke Siebrand' noemden we hem.

Die meneer Kwakkel had vanuit zijn huis ongehinderd zicht op ons huis. De vitrage schermde het zicht van buiten goed af. Maar ik was bang. Kwakkel had voor de jacht natuurlijk een goede verrekijker.

17 april werd Kampen bevrijd. Ineens barstte een kleurenzee los van oranjevanden, vlaggen, versierde straten, optochten, muziekkorpsen, het kon niet op en het ging maar door.

Maar direct al kwamen er scheurtjes in die eindeloze blijheid. Ik sloot me aan bij een enorme optocht en drong naar voren. Er gebeurde daar iets. Wat?. Af en toe ging daar een gejuich op. Toen zag ik het. Vooraan een vrouw in een regenjas met capuchon. Steeds trokken mensen om haar heen die capuchon af. En dan verscheen een hoofd, helemaal kaalgeschoren. Gejoel en gejuich. Toen vluchtte ze een huis in, waar haar moeder haar al stond op te wachten. De deur sloeg met een klap dicht. De menigte verspreidde zich. Ik was ontzet. Het was een "moffenmeid", ten prooi gevallen aan de publieke afrekening.

NSB-ers werden door de 'Ondergrondse' gearresteerd. Ze werden o.a. naar het kamp Westerbork (!) gebracht. Er gaan verhalen over vernederingen en martelingen, die ze daar moesten ondergaan. later werd steeds meer duidelijk hoe de kinderen van 'foute' Nederlanders hebben geleden. Ze werden gepest, met de nek aangekeken. Hun leven lang hebben ze zich vernederd gevoeld.

In de oorlog hadden we een dienstbode, Eén van haar vriendinnen had een geheim. Die vriendin had een broer, die zich als 17-jarige bij de SS had aangesloten. Haar hele gezin leed eronder.

Na mijn studie ging ik voor een volkenkundig onderzoek onder een Bantoevolk naar Zuid-Afrika. Voorafgaand aan dat onderzoek, woonden we enkele maanden in Pretoria. Op een Zondag, na afloop van een kerkdienst, werden we op de koffie gevraagd door een Nederlands gezin. De vader bleek uit Kampen te komen. Waar woonden jullie, vroeg ik. Toen wist ik, dat is die broer van de vriendin van onze dienstbode in de oorlog. Kennelijk was hij levend uit de verschrikkingen van de oorlog aan het Oostfront teruggekomen, maar had in Nederland geen toekomst gezien. Ik keek naar zijn kinderen. Ik liet niet merken, dat ik zijn geheim kende en deed er het zwijgen toe.

Geen toekomst. In de dertiger jaren was er veel armoede in Nederland. Jonge mensen hadden geen enkele kans. Solliciteren had weinig zin: Benoemd worden voor een baan was een lot uit een loterij met heel veel nieten. Welke fout maakt iemand dan, als hij zich laat inpalmen door een leider, die een gouden toekomst uit de ellende belooft?

Welke fout maakt een gezinshoofd in de oorlog, als hij moet kiezen tussen zijn gezin en de dreiging van harde represailles?

Waarom moeten kinderen van IS-vrouwen, die onlangs uit de barre kampen in Noord-Syrië naar Nederland werden gehaald, gescheiden van hun moeders opgroeien?

Nog afgezien van de moeders, die al zoveel ellende over zich heen hebben gehad, de laatste jaren. Hoe oud waren zij bij hun trieste keuze om te gaan?

De Russische minderheden in de Baltische Staten worden gediscrimineerd. Begrijpelijk. Maar terecht? In de Oekraïne hebben de Russen de Donbas bezet. De inwoners worden gedwongen om mee te werken met de Russische bezetters. Hoe zullen ze straks behandeld worden, stel dat het voorjaarsoffensief van de Oekraïners succes zal hebben?

Hoe lang blijven wraakgevoelens uit oorlogen levend?

Hoe lang blijven trauma's uit oorlogen voortduren?

In 2012 verscheen een boekje over de rol van de wijnhandelaar Siebrand in de oorlog. Daarin vind ik iets over de familie Kwakkel. Meneer Kwakkel vestigde zich nadat hij zijn straf had uitgezeten, gescheiden van zijn vrouw en dochter, in Amsterdam. Gerrie woonde in 2012, toen nog zeer vitaal, in een bejaardenhuis. Zij weigerde ieder interview.

Zuidhorn 2 mei 2023